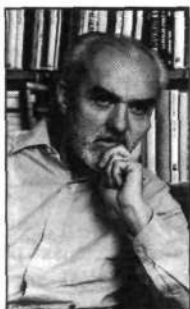

N A Š D A L J N I B L I Ž N J I S V E T

František Benhart

MILOŠ VACÍK, PESNIK PRESLEDKOV

Češka literatura zadnjih desetletij si je utirala več različnih poti. Izhajala je doma legalno, izhajala je doma v samizdatu, izhajala je v čeških založbah v tujini in tudi je preprosto čakala na boljše čase. Ko vzamemo posamezne avtorje, zelo redko dobimo »čiste« primere, večinoma so se izdajateljske možnosti posameznikov v teku let spreminjale, tako da so marsikateri pisatelji sila »zanimivi« že s tega in prav s tega vidika. Zanimivost pesnika Miloša Vacíka (1922) je kajpada mnogo bistvenejšega značaja, toda peripetije njegovega umetniškega udejstvovanja so kar edinstvene.

Debitiral je z zbirko *Království* (Kraljevstvo) že kot enaindvajsetleten, dve drugi njegovi pesniški knjigi je nemška cenzura prepovedala, od leta 1944 pa je bil zaprt. Po vojni je izdal v kratkem presledku tri zbirke, *Malá kalvárie* (1946), *Sonety z opuštěného nádraží* (Soneti iz zapuščenega kolodvora, 1946) in *Země jistomá* (Dežela gotovosti, 1949). Zlasti v prvi od teh knjig prihaja do besede avtorjeva jetniška izkušnja, v poplavi takratnega necizeliranega lageraškega pisanja pa je ta poezija zazvenela z izvorno, pristno lirično noto, ki je že takrat od daleč, neepigonsko, spominjala na velika pesniška imena tistega časa Františka Halasa in Vladimíra Holana. Toliko bolj je presenetljivo, da je Miloš Vacík za dolga desetletja kot pesnik premočnil. Lotil se je predvsem kritiškega posla, precej časa je delal kot vodja kulturne rubrike v komunističnem dnevniku *Rudé právo*. Kot pripadnik iskreno levo orientirane inteligence, ki je vložila svoja upanja v ideale »praške pomladi«, je moral zapustiti svoj uredniški položaj ter se zadovoljiti z mestom vratarja. Še potem pa je pisal časopisne kritike, seveda psevdonimno. In zanimivo – spet je dal vedeti o pesniku v sebi: leta 1983 je izšla v zahodnonemški založbi Index njegova nova zbirka *Zahrada na dva zámky* (Vrt z dvema ključavnicama), za češkega bralca praktično nedostopna.

Splošna politična odjuga tik prednovembrskih let je omogočila tudi javno pesniško revitalizacijo Miloša Vacíka. Še pred revolucijo mu je izšel izbor iz pesniškega ustvarjanja, in sicer z naslovom *Nemilostná a milostná* (1989, težko prevedljivo, saj prva beseda pomeni razen negacije druge – to pa je slovensko ljubezenska – obenem še nesmilečna, da uporabim potrčevski izraz). Dve leti pozneje se dogodi pravi Vacíkov comeback v češko pesništvo, nedvomen in nespregledljiv; in zares – pospremljen malone s fanfarami. To je pesniška skladba, iz katere pravkar slovenskemu bralcu predlagamo nekaj prevedenih odlomkov za pokušino. Skladba, ki se je

pojavi leta 1985 v samizdatski verziji in nosi naslov *Čtyři krahujci* (Štirje kragulji, 1991).

Vsekakor malo čuden naslov. Vendar pa še bolj čuden podnaslov: *Vrnitev in roganje neimenovanega danskega kraljeviča*. Bolj čuden, toda za razumevanje, dojetje cele pesnitve še pomembnejši od naslova. Temelj Vacikovega pesniškega dejanja je prav v tem, da je svojo izpoved o času, ki ga je živel in živi, dvignil iz tlorisa preživetih let v višje časovne, zgodovinske tokove, v tisočleten kontekst zgodovine človeških strasti in okrutnosti, tako da se v pesnitvi prepletajo epske prvine recimo Shakespearjeve dobe in utrinki zdajšnjih ali ne tako davnih človeških usod, znanih, resničnih prav tako kot fiksijskih, pa vendar nastaja tako neka nova, višja organska pomenska celota, presenetljivo bogata z vznemirljivimi namigovanji ter dražljivimi nedorečenostmi na rovaš sodobne stvarnosti. Pesniški postopek je tu tako rekoč podrejen – vsaj zdi se tako – nenehnemu gnozeološkemu preverjanju, analizi človeških hotenj v teku vekov, prihaja pa potemtakem do pomensko polne sinteze sedanosti in nekdanjosti, izkušenske stvarnosti in nadčasovnih »hamletovskih« vprašanj.

Vacikova najnovejša pesniška knjiga je nastala skoraj pred desetimi leti, nago varjala je prav tako bralca v drugačni situaciji, kot je današnja, toda ima veliko povedati tudi današnjemu človeku, njegova umetniška vizija s svojo nepritlehno perspektivo ni izgubila nič od izvirne pereče dopovedljivosti. Štirje kragulji, ki iz nebesnega oboka temačno zasledujejo kraljevičevo vrnitev, izražajo zgovoren simbol dandanašnji prav tako kot v času golih upanj. Pravzaprav vse umetniške vizije te vrste so daleč od optimističnih zaključkov. Tudi vizija Miloša Vacika. Pri njej pa je vse nekako kompleksneje med sabo povezano, še klavrnost življenja utegne intenzivirati občutek čudežne lepote tega sveta z vsemi njegovimi tegobami. Ta čudežnost kajpak ni od boga dana, ampak logično izvira iz moči pesniške govornice. Preprostost, neprisiljenost, obenem pa izvirnost in iznajdljivost Vacikovega metaforičnega izražanja obuja spet enkrat tisto pravo funkcijo poezije – rahljati človeško notranjost, ne puščati vničar njenih skritih, mirovanja željnih nevarnosti, še iz brezupne teme izkresavati svetlobo.

Vprašal sem Miloša Vacika, ali bi svoje pisanje o njem – če bi ga že moral nekako nasloviti – lahko naslovil *Pesnik presledkov*. Ja, slišim odgovor, odvisno od tega, v katero smer ga kaniš naperiti, k preteklemu ali pretakajočemu se. Dolžan sem zaključno pojasniti: pesnik pravkar zapušča uredniško tlako (v tedniku *Nové knihy*) in se bo posvetil le sebi. Upa, da brez presledkov. (Nova zbirka je že nared v rokopisu.)